

De bureaucratie aan de macht?

2012/28
2510612012

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Herman Matthijs
UGent & VUB,
Visiting Fellow Itinera

Recent hebben een aantal federale topambtenaren hun openlijk ongenoegen geuit over de betutteling van hen door de politiek. Het is al jaren een discussie over de relatie politiek versus ambtenarij, politiek versus kabinetten alsook deze laatsten versus de administratie. Die kabinetten of beleidscellen zijn een persoonlijke administratie van het regeringslid en dikwijls is het de politieke waakhond van de al even gepolitiseerde administratie. Want laat ons eerlijk zijn, de administratie op federaal niveau of bij de deelstaten of bij de lokale besturen is bij ons enorm gepolitiseerd. Die opmerking geldt ook voor de sociale sector en het onderwijs. Dit land heeft niet de traditie van een 'civil servant' mentaliteit.

Ook de aanwervingen van topambtenaren is niet de heilige objectiviteit. Iedereen kent wel de verhalen over de manipulaties van jury's. Want een gunstige samenstelling van de jury is zeer belangrijk en assessments zijn ook niet de waarborg voor een objectieve selectie. Daarentegen heeft Frankrijk wel een objectievere toegang voor de topfuncties in de nationale publieke administratie door het bestaan van de ENA (Ecole Nationale d'Administration).

Maar alle dergelijke initiatieven zijn bij ons nooit verder geraakt dan voorstellen. Waarom zouden de federatie en ook de deelstaten niet het initiatief nemen om een dergelijke school op te richten? Zo zou een Vlaamse administratieve school de top ambtenaren kunnen vormen voor de eigen administratie en ook degenen voor de lokale overheden (vb. provinciegriffiers, gemeentesecretarissen, enz..)

“

Een ministerie dient voor de beleidsvoorbereiding en een agentschap voor de beleidsuitvoering.

”

Maar de huidige relatie van de ministeriële hofhouding versus de ambtenarij loopt al even lang fout als het bestaan van de kabinetten. Uiteraard beslist in een democratie de politiek. Want de verkozenen hebben de legitimiteit en dan geldt het primaat van de politiek. Dat laatste ligt

moeilijk bij de administratie. Maar de eigenlijke beleidsbeslissingen zijn aan de politiek. De spanningen tussen beiden

hebben in belangrijke mate te maken met politieke tegenstellingen. Inderdaad, het gebeurt wel meer dat de politieke kleur van het regeringslid niet dezelfde is als die van de topambtenaar. Het bestaan van de beleidscellen/persoonlijk secretariaat/kabinetten is op zichzelf een dubbel werking met de administratie. In feite wordt alles dubbel gedaan en de kost van dit systeem is natuurlijk hoog. Daarom pleit ik voor de invoering van het Angelsaksische ‘spoils system’. Laat ons een duidelijk, open, eerlijk en transparant systeem invoeren. Alle functies van topambtenaar in een departement, een agentschap, overheidsbedrijf, enz. worden open gesteld bij het aantreden van een nieuwe regering. De bevoegde Minister kan dan zelf gezagsgetrouwe personen aanduiden in deze functies voor de periode van

de legislatuur. De voorgestelde personen moeten dan maar hun kennis over het betrokken domein bewijzen voor de bevoegde parlementaire commissie. Dit systeem werkt perfect in de Verenigde Staten en ik moet er ook op wijzen dat de voorgestelde leden van de EU commissie hun kennis moeten gaan bewijzen voor het Europees Parlement. De invoering van een dergelijk systeem is in ieder geval goedkoper dan het huidige en heeft onbetwistbaar het voordeel van de politieke duidelijkheid. Door het ‘spoils system’ kan de Minister rechtstreeks werken met de administratie. De tijdelijke topambtenaren kunnen naderhand terugkeren naar hun lagere functie van herkomst in de administratie en de externen weten perfect wat hun lot is.

Een ander probleem in de administratie is de wildgroei aan soorten organisaties: ministeries, FOD’s, POD’s, interne agentschappen, externe agentschappen, autonome overheidsbedrijven, NV publiek recht, vier soorten parastatalen en nog andere sui generis statuten. Hier mag er ook wel eens gesaneerd worden zowel op het niveau van de federatie als op dat van de deelstaten. Een ministerie dient voor de beleidsvoorbereiding en een agentschap voor de beleidsuitvoering. Deze

twee hebben als taak het algemeen maatschappelijk belang te dienen. Daarnaast zijn er nog wel pleidooien te houden voor overheidsbedrijven, doch die worden geacht op een commerciële wijze te werken. Er is ongetwijfeld veel nood aan een duidelijke administratieve organisatie want dat komt de werking van de publieke sector en de budgettaire kost ten goede. Uit democratisch standpunt zijn er ook veel opmerkingen te geven bij het huidige systeem. Inderdaad het Parlement wordt niet betrokken bij het managementinstrument bij uitstek voor de vastlegging van de taakstelling van de huidige agent-schappen en overheidsbedrijven, namelijk: de beheerscontracten. Die zijn in feite het onderwerpen van onderhandelingen van de regering met zichzelf. Een nieuwe duidelijke administratieve structuur voor de openbare sector is dus te verantwoorden uit het oogpunt van het huidige democratische parlementaire deficit met betrekking tot de aangehaalde materie.

De voorgestelde hervormingen kunnen alleen maar de burgers, de openbare financiën en het breken met de traditie van Kafka ten goede komen.

Herman Matthijs
UGent & VUB,
Visiting Fellow Itinera

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming.